

Granieten best in beweging

Veel gemeenten en uitkeringsinstanties hebben te maken met mensen met een uitkering die moeilijk te bemiddelen zijn naar werk, het zogenaamde 'granieten bestand'.

Het gaat daarbij om mensen die vaak al jaren in de bijstand zitten, waarmee al alles is geprobeerd en die al verschillende keren zijn vastgelopen. In individuele en intensieve maattrajecten zoekt Stavoor samen met de deelnemers naar wat nog wel mogelijk is.

Meestal gaat het om mensen die kampen met nare ervaringen uit het verleden, meervoudige psychosociale problematiek en/of sociale belemmeringen. Zij hebben door de jaren heen grote weerstand opgebouwd om tot verandering te komen en zijn daardoor sociaal sterk geïsoleerd geraakt. Het gaat daarbij niet alleen om een uiterst kwetsbare groep (vroeger fase-4-cliënten genoemd), het is ook een maatschappelijk gevoelig onderwerp: de samenleving zal moeten accepteren dat dit deel van het uitkeringsbestand niet alleen uitkeringsafhankelijk zal blijven, maar ook blijvende ondersteuning nodig heeft om zich in de leefgemeenschap te handhaven.

Zelfredzaamheid

Het betreft vaak zo'n 25 procent van het totale lokale bestand aan uitkeringsgerechtigden. Waar sommigen zicht hebben op in ieder geval tijdelijk of parttime werk, en weer anderen al tevreden moeten zijn met allerlei andere vormen van participatie, gaat het bij deze groep primair om het in stand houden van hun zelfredzaamheid. Meer mag, maar minder kan niet. De randvoorwaarden zijn heel bepalend, dat betekent dat de Dienst Sociale Zaken vaak moet helpen met bijvoorbeeld schuldsanering, maar het kan ook gaan om helpen toegang te krijgen tot een specifiek hulpverleningstraject. Gemeenten hebben een zorgplicht en zoe

Stavoor, een landelijke werkende instelling voor training, coaching en advies, staat bekend als een opleidingsbedrijf met een maatschappelijke doelstelling. Stavoor vindt dat mensen een eigen verantwoordelijkheid hebben voor hun werk- en leefomgeving. Stavoor is ook steeds vaker lokaal actief als coördinator of partner in inburgerings- of re-integratieprojecten. Eigenlijk niet eens zo vreemd als men weet dat een van de voorlopers van Stavoor, Volkshogeschool Bakkeveen, zich al in de jaren dertig van de vorige eeuw bezighield met de activering van werklozen. Hoewel geen re-integratiebedrijf in reguliere zin, is Stavoor daarmee waarschijnlijk wel het oudste bedrijf in Nederland dat zich met activering en re-integratie bezighoudt.

and

Een van de opdrachten die de deelnemers in het traject krijgen is elke dag uit huis te gaan en de stemming van die dag vast te leggen aan de hand van een foto van de omgeving.

ken daarom naar manieren om hieraan op een effectieve wijze invulling te geven. Niemand draagt immers graag water naar de zee.

Activering

Stavoris is in dit verband betrokken bij een samenwerkingsproject in dit verband van acht gemeenten in Noord-West Friesland. De begeleidingstrajecten van mensen uit dit bestand duren in Noord-West Friesland gemiddeld een jaar. Doel is in eerste instantie activering; stimulering van deelname aan maatschappelijke activiteiten. Dat kan variëren van vrijwilligerswerk, scholing/opleiding of een cursus, tot therapie, een werkervaringsplaats of een stage. Aandachtspunten binnen een traject zijn: gezondheid, persoonlijk functioneren, oriëntatie op een zinvolle activiteit, benodigde hulpverlening en oriëntatie op arbeidsmogelijkheden. De doelen van elk traject worden per persoon op maat vastgesteld. Er wordt veel waarde gehecht aan overleg met en rapportage aan de opdrachtgever. De samenwerkende diensten Sociale Zaken onderschrijven een aantal belangrijke gezamenlijke uitgangspunten: de noodzaak van een individuele benadering, de noodzaak tot verandering van focus, het leggen van een relatie tussen bewegen en denken, een beroep doen op latente talenten en het genereren van maatschappelijke waardering. Naar verwachting zal 90 procent duurzaam een

(groeps)activiteit starten gericht op de eigen mogelijkheden en aanwezige talenten, en kan misschien 8 procent zelfs uiteindelijk toch doorstromen naar de arbeidsmarkt. De gemeenten accepteren dat 10 procent van het totale bestand om wat voor reden dan ook uiteindelijk toch uitvalt.

Empowerment

Vanuit een individuele benadering kan een nieuwe drijfveer ontstaan om weer tot groepsvorming te komen. Mensen zijn vaak zo geïsoleerd geraakt dat het veel moeite kost om hen hiertoe te bewegen. Deelname aan enige activiteiten in groepsverband is voor sommigen al een hele stap op weg naar meer zelfredzaamheid. Het is een belangrijke stap, omdat daarmee niet alleen sociaal contact wordt aangegaan, maar ook sprake is van een zekere vorm van sociale acceptatie en sociaal normbesef waardoor men meer zelfvertrouwen krijgt. Deelnemers blijken verder een sterke focus te hebben op belemmeringen, angst en onzekerheden. Ze weten veelal precies wat ze niet kunnen of niet willen. Overigens zelden gebaseerd op een weloverwogen keus. 'Dat is niets voor mij' komt men wel erg vaak tegen in de gesprekken. Niet willen en niet kunnen zijn overigens vaak moeilijk van elkaar te onderscheiden. Mensen excelleren vaak in het zich niet binden en zich aan alles onttrekken. Het is

een uitdaging deze klanten zich te laten richten op wat ze werkelijk kunnen, wat ze echt leuk vinden, en wat ze als een positief avontuur kunnen zien. Actie ontstaat alleen dan als iemand gelooft dat hij het kan en ziet dat het hem ook iets oplevert. Daarvoor ontwerpt Stavoris in opdracht van de Noord-West Friese Gemeenten individuele maattrajecten waarin (fysieke) beweging, creativiteitsbeoefening en begeleiding (al dan niet in groepsverband) met elkaar verbonden zijn. Samen met de klant gaat een coach gedurende een intensief, vaak langer durend begeleidingstraject zijn/haar leven ontrafelen, op zoek naar wat wél kan. Samen met hem wordt de situatie geanalyseerd en de oorzaken van zijn problemen in kaart gebracht. Door die analyse krijgt hij overzicht en inzicht: wat eerst heel groot en onoverkomelijk lijkt, wordt hanteerbaar. Werk is niet meteen de eerste optie; vaak moeten eerst andere stappen worden gezet. De nadruk ligt in eerste instantie niet op de uitstroom, maar op zorg; een beeld krijgen van wat er nu nodig is. Nabijheid en vertrouwen zijn erg belangrijk, zonder dat de nadruk ligt op iets moeten. De begeleiders van Stavoris werken dan ook bewust zonder vooropgezet plan. Doel is dat de klant zelf weer ergens warm voor loopt, weer mogelijkheden ziet. Pas als de wens tot verandering écht van binnenuit komt, zal iemand immers gemotiveerd genoeg zijn om die verandering in

gang te zetten. Empowerment is hier werkelijk een betekenisvol woord.

Ervaring en methodieken

Stavor investeert in elk traject veel tijd aan het opbouwen van een relatie met de klant. Dit gaat vooral door bezoeken aan huis; ontmoetingen in de eigen omgeving. Daarbij wordt de klant onbevangen en onbevooroordeeld tegemoet getreden. Medewerkers van Stavor laten zich niet afleiden door omgeving, uiterlijk of gedrag, maar proberen tot de kern door te dringen. Alles gebeurt in kleine stapjes. Stavor probeert als het ware om de klant op een andere manier over zichzelf te laten denken. De achterliggende idee is dat er door reflectie weer bezieling kan ontstaan en dat de klant tegenslagen leert verwerken, soms met vallen en opstaan. De begeleiders hebben een flexibele opstelling, maar durven waar nodig ook confronterend en streng te zijn. De ervaring, kennis en verschillende methodieken waarover Stavor beschikt, bewerkstelligt - zelfs bij de meest verstokte klanten - weer een sprankje hoop in hun ogen. Vaak blijkt de directe aanleiding niet het belangrijkste probleem en moet je juist even doorpakken. Centraal staan vragen als: hoe krijg je de touwtjes weer in handen; welke keuzes kun je maken; waar liggen aanknopings-

punten om verandering in je leven aan te brengen? Gedurende het traject is het vooral belangrijk om in de gaten te houden hoe de klant zich daarin gedraagt. Kan de klant het aan? Is er sprake van vluchtmechanismen? Vervalt iemand in oude patronen?

Competenties

Wat betekent dit alles voor de competenties waarover een trajectbegeleider moet beschikken? Om te beginnen moeten ze absoluut een open blik hebben en vooroordelen en vooronderstellingen los kunnen laten. Je klant serieus nemen, nieuwsgierig zijn naar het achterliggende verhaal, zonder dat je iets invult en je laat verleiden om voor de klant te gaan denken. Je moet het lef hebben om iets te laten ontstaan, iets te laten gebeuren en vooral veel geduld hebben: ook al voel je je soms ongemakkelijk. Goed luisteren, observeren, signalen oppikken en alles met elkaar in verband brengen, dat is de kunst. En vanuit al die informatie vervolgens feedback geven.

In de vervolprojecten is het van belang het brede maatschappelijk middenveld te betrekken: niet alleen het maatschappelijk werk en andere hulpverleningsinstanties, maar ook vrijwilligersorganisaties, sportverenigingen, het sociaal-cultureel werk en het lokale bedrijfsleven. Per klant moeten er

aangepaste mogelijkheden gezocht worden: meer sporten, meedraaien in een zorgboerderij, meewerken aan landschapsverfraaiing, herstelwerkzaamheden doen op een kinderboerderij, maar ook ontwikkelde talenten inzetten in straattheater, muziekgroepen, kunsttentoonstellingen en klusdiensten in en om huis. Waar mogelijk moet gebruik gemaakt worden van bestaande voorzieningen, projecten, initiatieven en bestaande samenwerkingsverbanden. In veel gevallen zijn korte beslisslijnen, onderlinge afstemming en effectieve ketenbenadering van belangrijk. Daarom investeert Stavor ook sterk in de samenwerking met de lokale zorg- en welzijnspartners.

De auteur is beleidsmedewerker strategie en innovatie bij Stavor

Meer informatie: www.stavor.nl

<